

آسیب‌شناسی شبکه شاد بر اساس میزان اثربخشی عناصر برنامه درسی از دیدگاه معلمان دوره ابتدایی

مجید کهرازی*
عباس اناری نژاد**

چکیده

شبکه شاد به عنوان بستر و کانون تعاملی برای آموزش دانش‌آموزان در شرایط غیرحضوری طراحی شده است. پژوهش حاضر به بررسی اثربخشی و تحقق عناصر برنامه درسی در شبکه شاد از دیدگاه معلمان دوره ابتدایی پرداخته است. مطالعه حاضر، پژوهشی آمیخته با رویکرد (کیفی-کمی)، از نظر هدف کاربردی و از نوع توصیفی تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش شامل تمام معلمان دوره ابتدایی سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بخش مرکزی شهرستان میرجاوه استان سیستان و بلوچستان می‌باشد. روش انتخاب نمونه نیز به صورت هدفمند و در دسترس بود بدین صورت که از هر ۱۰ مدرسه دوره ابتدایی، ۳ معلم و در مجموع ۳۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در بخش کیفی استفاده از روش مصاحبه نیمه ساختار یافته با معلمان دوره ابتدایی و در رویکرد کمی نیز استفاده از پرسش‌نامه محقق ساخته با همین نمونه معلمان بود. روش تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی، انجام مراحل سه‌گانه کدگذاری و برای داده‌های کمی استفاده از آمار توصیفی بود. بعد از تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل با تأکید بر عناصر اصلی برنامه درسی، ۴ مقوله کلی (اصلی)، ۲۹ مقوله فرعی و ۸۱ مقوله پایه از مهم‌ترین مؤلفه‌های کلیدی برای آسیب‌شناسی شبکه شاد مشخص شدند. در بخش کمی نیز نتایج پژوهش بیانگر آن بود که میزان اثربخشی و تحقق عناصر برنامه درسی (شامل اهداف، محتوا، روش‌های یاددهی-یادگیری و ارزشیابی) در شبکه شاد نسبتاً مطلوب می‌باشد هر چند برای رسیدن به شرایط مطلوب به‌ویژه در بخش روش‌های یاددهی-یادگیری و ارزشیابی هنوز فاصله بسیاری وجود دارد.

واژگان کلیدی: آموزش مجازی، برنامه درسی، دوره ابتدایی، شبکه شاد، عناصر برنامه درسی.

* دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزش عالی، دانشگاه شهید بهشتی تهران، ایران
** استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان، پردیس شهید رجایی شیراز، ایران
نویسنده مسؤل یا طرف مکاتبه: مجید کهرازی mkahrazhi1378@gmail.com

مقدمه

گسترش و همه‌گیری ویروس کووید ۱۹ در سرتاسر جهان، تهدیدی برای بشریت بود که در پی آن بسیاری از فعالیت‌های روزمره جهانی از جمله فعالیت‌های آموزشی را به تعطیلی کشاند. در این راستا مؤسسات آموزشی مجبور شدند علی‌رغم چالش‌های پیش‌روی این تحول نابهنگام با استفاده از پلتفرم‌های آموزشی موجود به آموزش الکترونیکی (از راه دور) روی بیاورند (Maatuk, Elberkawi, Aljawameh, Rashideh & Alharbi, 2022). در ایران نیز با توجه به تعطیلی مدارس و شعار وزارت آموزش و پرورش مبنی بر «آموزش تعطیل نمی‌باشد» تلاش‌های گسترده‌ای از سوی مسئولان آموزش و پرورش، مدارس و حتی خود معلمان در سراسر کشور در همه سطوح انجام شد تا بستر و زمینه مناسب را جهت آموزش آنلاین و از راه دور برای تمامی دانش‌آموزان فراهم کنند و یکی از مهم‌ترین اقدامات وزارت آموزش و پرورش، راه‌اندازی و طراحی شبکه شاد بود که با استفاده از این نرم‌افزار کاربردی امکان برگزاری کلاس‌ها به صورت آنلاین و مجازی برقرار گردید (Ehtedadi, Sakhaei, Pourrajab & Kiani, 2020). شبکه شاد به عنوان ابزاری مکمل در فرآیند آموزش، فرصت خوبی در اختیار متولیان امر قرار داده تا در شرایط بحرانی و عدم امکان برگزاری حضوری کلاس‌های درس، آن را به عنوان یک روش جایگزین مورد استفاده قرار دهند. از آنجایی که آموزش در شبکه شاد از نوع آموزش‌های مجازی و از راه دور محسوب می‌شود برای معلمان و دانش‌آموزان خالی از چالش نبوده است (Devaji, Moghimi & Hajiloo, 2021).

آموزش از راه دور را می‌توان به عنوان استفاده از فن‌آوری‌های چندرسانه‌ای جدید و اینترنت به منظور توانمندسازی فراگیر برای کسب دانش و مهارت‌های جدید در فاصله‌ای دور از معلم تعریف کرد (Samat, Awang, Hussin & Nawi, 2020). آموزش الکترونیکی (از راه دور) یک فرآیند پیچیده از نظر طراحی، تجزیه و تحلیل و زمان صرف شده برای توسعه و اجرای برنامه‌ها است که نیاز به برنامه‌ریزی، تکامل و ارزیابی کارشناسانه و دقیق دارد (Bawa, 2020). برگزاری فرآیند آموزش و تشکیل کلاس‌ها در این دوران و از راه دور نسبت به شرایط حضوری بسیار متفاوت است زیرا نه تنها معلمان بلکه دانش‌آموزان و والدین آنان نیز تجربه آموزش در چنین شرایطی را نداشته‌اند بنابراین ضرورت چنین شرایط و موقعیتی می‌طلبد که تمامی معلمان با درک صحیح و شناخت کافی، تسلط به این شبکه و کسب مهارت‌های ضروری برای تدریس و هم‌چنین چگونگی برقراری ارتباط

-
1. Network Shad
 2. Distance learning
 3. E-learning (distance)

با دانش‌آموزان و بسیاری از مهارت‌های ضروری دیگر برای کار در شبکه شاد نسبت به برگزاری کلاس‌ها به نحو شایسته‌ای اقدام کنند.

آموزش‌های غیرحضوری در بستر شبکه‌های مجازی جدا از زیرساخت‌های لازم و پرهزینه بودن دسترسی به آن، از محاسن و اعتبار بالایی نیز برخوردارند. برای آموزش در بستر شبکه‌های مجازی، نقش و اثربخشی معلم محدود به فضای کلاس نیست بلکه به شکل ضمنی و غیررسمی تداوم دارد. آموزش در این شبکه‌ها تفکر انتقادی گروهی، یادگیری پروژه محور تیمی و حل مسائل گروهی را تقویت می‌کند و قدرت آنها نه تنها به تولید و هم‌رسانی دانش محدود نمی‌شود بلکه امکان بازخورد و تولید دانش جدید را نیز فراهم می‌آورد (Seraji, Malmir, Abbasi & Kasani, 2020). آموزش مجازی منجر به بهبود کیفیت تدریس و خودکارآمدی معلمان می‌گردد (Kaki & Sadr, 2023). این نوع آموزش، یادگیرندگان، کارآموزان و معلمان را ترغیب می‌کند تا مسئولیت یاددهی - یادگیری مجازی خود را بر عهده داشته باشند و به نوعی به خودراهبری یادگیری دست یابند و آهنگ سرعت کار خود را یاد بگیرند علاوه بر این احتمال موفقیت را به حداکثر رسانده و بازخورد فوری را نیز روی تکلیف یادگیری فراهم می‌نماید (Mirzaei, 2022). با این حال اجرای مطلوب آموزش با استفاده از این بسترهای جدید ضرورت دارد.

در زمینه کلیات آموزش‌های مجازی، فرصت‌ها و تهدیدهای این نوع آموزش، تحقیقات و پژوهش‌های بسیاری صورت گرفته است. در بررسی برخی از مهم‌ترین و جدیدترین پیشینه‌های مرتبط با این موضوع سعی شده تا مرتبط‌ترین پیشینه‌ها مرتبط با سازوکارهای سایر کشورهای پیشرو در فرآیند آموزش در مدارس در دوران کووید ۱۹ و در ایران با تمرکز و تأکید بر شبکه شاد مورد بررسی قرار گیرد؛ در این راستا یافته‌های پژوهش (Isha & Wibawarta, 2023) با هدف بررسی تأثیر همه‌گیری کرونا در آموزش ابتدایی ژاپن بیانگر آن بود که آموزش ابتدایی ژاپن در مقایسه با آموزش عالی در استفاده از فن آوری به عنوان رسانه یادگیری قوی عقب است و علاوه بر این، سختی برنامه درسی، شکاف دیجیتال و چالش‌های سلامت روانی گریبان‌گیر دانش‌آموزان از چالش‌های مهمی است که نیاز به یک رویکردی منعطف، عادلانه و جامع در دوره ابتدایی ژاپن برجسته می‌کند. (Adenan feysal, 2022) در گزارشی بر چگونگی اجرای آموزش‌های از راه دور در مدارس ابتدایی اندونزی در زمان همه‌گیری ویروس کرونا توسط معلمان و بررسی موانع و چالش‌های آن نشان داد که این نوع آموزش می‌تواند براساس شایستگی و برنامه درسی مطلوب به خوبی اجرا شود که مهم‌ترین موانع این مسیر، محدودیت‌های اینترنتی، تنظیم و تغییر سبک‌های متداول یادگیری و دسترسی همگان به بسترهای یادگیری اشاره کرد.

(Hajar El Omari et al., 2023) در پژوهشی به تجربه یادگیری الکترونیکی در طول مدیریت همه‌گیری کرونا در مدارس متوسطه مراکش، به تعیین ادراکات و الزامات معلمان این دوره از آموزش از راه دور پرداختند که نتایج تحقیق آنان گویای این مسأله بود که اکثر معلمان در آموزش از راه دور در دوران کرونا با استفاده از whatsapp تدریس کرده‌اند که یک راه مفید برای اطمینان از تداوم آموزش در طول همه‌گیری کرونا از تدریس در کلاس است. هم‌چنین، معلمان ترجیح دادند که به صورت ترکیبی (حضور و مجازی) آموزش تداوم داشته باشد. (Nuryana et al., 2023) در پژوهش خود استرس و سلامت روان دانش‌آموزان در طول یادگیری آنلاین را پتانسیلی برای توسعه برنامه درسی مدارس پس از کرونا عنوان می‌کند و معتقدند که تدوین یک برنامه درسی متناسب با مسائل مختلف در طول کووید ۱۹ و تغییر جو یادگیری پس از همه‌گیری کرونا ضروری است. هم‌چنین یافته‌های پژوهش (Abd aziz, Saddhono & Setyawan, 2022) به تدوین الگویی جهت راهنمایی والدین در فرآیند یادگیری آنلاین در طول همه‌گیری کرونا در مدارس اندونزی منجر شد که این الگو متناسب با نیازهای کودک ترسیم شد که والدین در یادگیری آنلاین به‌عنوان تسهیل‌کننده، محرک، سرپرست و راهنما عمل می‌کنند لذا بایستی ارتباط بین معلمان و والدین بخوبی برقرار شود تا فرآیند یادگیری بتواند به طور مؤثر و کارآمد عمل کند و به نتایج یادگیری بهینه منجر شود.

(Fathi vajargah, Saemi, Attaran & Foroughi Abri, 2015) در پژوهشی با هدف شناخت مهم‌ترین عوامل بازدارنده و تدوین راهبردهای برنامه درسی برای استفاده استادان از شبکه اجتماعی برای تدریس و یادگیری مؤثر در آموزش به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین موانع در این زمینه به ترتیب اهمیت: نبود امکانات فنی مناسب، عدم زیرساخت‌های آموزشی و شناخت ناکافی استادان است که در پرتو شناسایی موانع و راهبردهای به کارگیری شبکه اجتماعی در آموزش می‌توان به بهبود مهارت‌های تدریس و یادگیری دست یافت. نتایج تحقیق (Taghizadeh, Hatami & Ghasemi, 2018) با هدف شناسایی قابلیت‌های سنجش تکوینی در محیط‌های یادگیری مجازی، مواردی از جمله: ارائه بازخورد فوری، اثربخش و سازنده، درگیر کردن آنلاین فراگیر با فرآیندهای یادگیری، خودارزیابی آنلاین فراگیر، حمایت و پشتیبانی از فراگیر، سنجش همتایان و کار در گروه و هم‌چنین افزایش عدالت آموزشی در حوزه یادگیری مجازی را مورد شناسایی، بحث و بررسی قرار داد. (Khalvandi & Korkini, 2019)، طی پژوهشی به منظور بررسی امکان فنی و عملیاتی برگزاری کلاس درس در خانه با فن‌آوری‌های نوین آموزشی با هدف مقابله با تعطیلات اضطراری، مدارس استان خوزستان با استفاده از روش تحلیل عاملی کیو در مجموع پنج عامل برای ابعاد فنی و عملیاتی امکان برگزاری کلاس درس در خانه را شناسایی کردند که

شامل: زیرساخت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، فرهنگ و محیطی، دوره‌های آموزشی، منابع مالی و تجهیزات و نیروی انسانی بودند.

نتایج بررسی‌های (Estakhrian Haghghi, 2019) در تحقیقی با نقش فن‌آوری اطلاعات بر بهبود فرآیند مدیریت رابطه یادگیرنده در رسانه‌های نوین آموزشی نشان داد که عواملی چون کاهش حجم محتوا، افزایش راحتی کاربر، افزایش جذابیت‌های سمعی بصری، افزایش تعامل‌پذیری محتوا و هم‌چنین افزایش قابلیت‌های سازگاری نرم‌افزاری و سخت‌افزاری، سبب بهینه شدن و بهبود رابطه مخاطب با محتوای رسانه‌ای و افزایش اثربخشی یادگیری، در نظام آموزشی نوین می‌گردد. (Pour tavakoli, Alinejad & Daneshmand, 2020)، در پژوهشی برای طراحی الگوی تدوین محتوای الکترونیکی براساس عوامل مؤثر بر رضایتمندی از یادگیری الکترونیکی، معتقدند که جلب رضایتمندی کاربران، یکی از شاخصه‌های مهم و مؤثر در کیفیت آموزش الکترونیکی است.

(Soleimani, Aliasgari, Hosseinikhah & Attaran, 2020)، پژوهشی با هدف بررسی مفهوم و جایگاه مدرسه در خانه و جنبه فرصت یا تهدید بودن آن در ایران انجام دادند که طی آن به این نتیجه دست یافتند که به دلیل برخی عوامل آموزشی مانند: کمبود امکانات، حافظه محوری، کمبود خلاقیت، کتاب محوری و ... هم‌چنین عوامل ارزشی از قبیل: تضاد ارزش دینی و اجتماعی، توجه به علائق کودکان، دوست داشتنی بودن مدرسه در خانه و .. استفاده از این رویکرد یک فرصت آموزشی به شمار می‌آید که بر ابعاد تهدیدزای آن مانند: عدم رسمیت قانونی، صرف وقت زیاد، کمبود ابزارهای کنترل برتری دارد. (Moradi, 2020) با انجام مطالعه‌ای تحت عنوان تنگناها و راهبردهای به کارگیری شبکه شاد در تدریس و یادگیری دانش‌آموزان در دوران شیوع کرونا بیان می‌کند که به کارگیری پلتفرم شاد در تدریس و یادگیری دانش‌آموزان هنوز دارای تنگناهای متعدد و متفاوتی است و تا رسیدن به وضع مطلوب، فاصله دو چندان داشته و بهبود کیفیت آن مستلزم نگاه متولیان و دوری از طرز تلقی آموزش موقت، پاره وقت و درجه دوم به این قبیل آموزش‌هاست. (Haji, Mohammadi mehr & Mohammad azar, 2021) در یک مطالعه پدیدارشناسی در بازنمایی مشکلات آموزش در فضای مجازی با استفاده از شبکه شاد در دوره پاندمی کرونا، مهم‌ترین مشکلات و چالش‌های آموزش در برنامه شاد را دارای ۶ مضمون کلی شامل: مشکلات مربوط به دانش‌آموزان و والدین، مشکلات مربوط به معلمان، مشکلات محتوا، مشکلات تجهیزات، مشکلات سازمانی و مشکلات مربوط به ارزشیابی دانسته‌اند. (Sadeghi & Dehghani, 2022) در یک مطالعه از نوع پدیدارشناسی از واکاوی تجارب زیسته معلمان دوره ابتدایی از آموزش مجازی در زمان شیوع ویروس کرونا به این نتیجه رسیدند که آموزش مجازی در

دوره ابتدایی در شرایط فعلی به منظور حفظ سلامت دانش‌آموزان و سایر افراد قابل استفاده می‌باشد اما نمی‌تواند تمام نیازهای دانش‌آموزان دوره ابتدایی را پاسخ دهد. (Arab mokhtari, 2022) در پژوهش خود به مطالعه تجربه زیسته معلمان ابتدایی در بخش جرقویه اصفهان پیرامون آموزش مجازی در دوران شیوع کرونا اشاره دارد که برای اثربخشی آموزش مجازی، آماده نمودن پیش‌زمینه‌های زیرساختی و آموزش بیش‌تر خود معلمان و خانواده‌ها، آماده سازی بانک‌های اطلاعاتی محتوای آموزشی و اتخاذ تدابیری خاص برای دانش‌آموزان عشایری ضروری است.

(Kahrazahi & Pirkamali, 2022) در بررسی جایگاه عنصر زمان در شبکه شاد به این نتیجه دست یافتند که عنصر زمان در برنامه درسی به دلایلی چون: عدم شناخت و آگاهی کافی معلمان از این محیط آموزش الکترونیکی نوظهور به یک نوع چالش، سردرگمی و ناهماهنگی در اکثر گروه‌های کلاسی بین معلمان و دانش‌آموزان در برنامه‌های درسی آنان تبدیل گشته و هنوز در بین معلمان جایگاه واقعی خود را پیدا نکرده است. نتایج پژوهش (Karimi, Mehani & Jalilian, 2022) با هدف ارزیابی عملکرد رسانه آموزشی شاد در دروس مطالعات اجتماعی از دیدگاه دانش‌آموزان، بیانگر آن بود که شبکه شاد رسانه‌ای متوسط و نیازمند پیشرفت روزافزون است که براساس تقویت کیفیت محتوایی و امکانات نرم افزاری شاد از ضروریات کاربردی نمودن آن می‌باشد.

با توجه به بررسی و تحلیل پیشینه تحقیقات در زمینه آموزش مجازی در می‌یابیم که این نوع آموزش از دیرباز وجود داشته است و هرچند محدودیت‌هایی نیز در پی دارد اما از فرصت‌ها و محاسن خاص خود نیز برخوردار است. در ایران، راه‌اندازی شبکه شاد برای آموزش‌های مجازی در مدارس، پدیده‌ای نوپا و نوظهور محسوب می‌شود که تحقیقات زیادی در این زمینه صورت نگرفته است و از سوی دیگر، با توجه به این که برنامه درسی، قلب تپنده نظام آموزشی و ابزار اساسی برای فرآیند یاددهی - یادگیری در مدرسه و کلاس درس محسوب می‌شود و یادگیری دانش‌آموزان نیز صرفاً در سایه تحقق و اجرای صحیح و مناسب برنامه درسی اتفاق می‌افتد برای استفاده مؤثر و هدفمند از برنامه‌های آموزش مجازی از جمله نرم‌افزارهای آموزشی، شبکه‌های اجتماعی و غیره، ضرورت دارد به عناصر برنامه درسی در طراحی آن‌ها توجه شود و علاوه بر این با شناسایی نقاط ضعف و اصلاح آن‌ها، شبکه شاد می‌تواند به بازوی محرک و کمکی آموزش و پرورش تبدیل شده و در گستره تعلیم و تربیت جاودانه باقی بماند.

برنامه درسی، به منزله طرح و نقشه یادگیری دارای چند عنصر اصلی و مجموعه‌ای از عناصر فرعی است. منظور از عناصر اصلی، مؤلفه‌های مهمی هستند که در فرآیند یادگیری، نقش تأثیرگذاری ایفاء می‌کنند و عناصر فرعی نیز با توجه به عناصر اصلی تعیین می‌شوند و در کیفیت عناصر اصلی

هم تأثیر دارند و بنابراین عناصر اصلی برنامه درسی شامل: اهداف، محتوا، روش‌های یاددهی-یادگیری و ارزشیابی می‌باشد. بر این اساس، عناصر اصلی و فرعی پیوند بسیار قوی و معناداری با یکدیگر دارند و استحکام و انسجام برنامه درسی را تحقق می‌بخشند (Maleki, 2016).

یک برنامه درسی علاوه بر عناصر اصلی، عناصر فرعی را نیز شامل می‌شود که در این پژوهش با توجه به عنوان و اهداف تحقیق به منظور تسهیل در روش‌شناسی و رسیدن به نتیجه مطلوب با توجه به شرایط و موقعیت موجود در شبکه آموزشی شاد، به طور خاص فقط عناصر اصلی برنامه درسی شامل: اهداف، محتوا، روش‌های یاددهی-یادگیری و ارزشیابی در نظر گرفته شده‌اند لذا پژوهش حاضر به بررسی آسیب‌شناسی اثربخشی عناصر برنامه درسی در شبکه شاد از دیدگاه معلمان دوره ابتدایی پرداخته است که به منظور آسیب‌شناسی و تبیین عناصر اصلی برنامه درسی در شبکه شاد با بهره‌گیری از تجارب زیسته معلمان دوره ابتدایی، این پژوهش در صدد یافتن مهم‌ترین مؤلفه‌ها و مضامین عناصر برنامه درسی در شبکه شاد و پاسخ برای سؤالات ذیل می‌باشد:

۱) مهم‌ترین مؤلفه‌های هر یک از عناصر برنامه درسی در شبکه شاد کدام‌اند؟

۲) میزان اثربخشی و تحقق عنصر اهداف برنامه درسی در شبکه شاد تا چه میزان بوده است؟

۳) میزان اثربخشی و تحقق عنصر محتوا برنامه درسی در شبکه شاد تا چه میزان بوده است؟

۴) میزان اثربخشی و تحقق عنصر روش‌های یاددهی-یادگیری برنامه درسی در شبکه شاد تا چه

میزان بوده است؟

۵) میزان اثربخشی و تحقق عنصر ارزشیابی برنامه درسی در شبکه شاد تا چه میزان بوده است؟

روش

این پژوهش از نظر داده‌ها و نحوه جمع‌آوری و تحلیل آن‌ها، آمیخته (کمی-کیفی) به روش توصیفی و پدیدارشناسی و از نظر هدف، کاربردی می‌باشد زیرا یافته‌های حاصل از این پژوهش می‌تواند تمامی مسئولان و معلمان را در تدوین، طراحی و اجرای برنامه درسی اثربخش، پویا و جذاب در شبکه شاد یاری رساند.

مشارکت کنندگان پژوهش: مشارکت کنندگان پژوهش در هر دو بخش کمی و کیفی شامل تمام معلمان دوره ابتدایی بخش مرکزی شهرستان میرجاوه در استان سیستان و بلوچستان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ به تعداد ۱۲۰ نفر بود. تعداد مدارس دوره ابتدایی در بخش مرکزی ۱۰ مدرسه بود که نیمی از این مدارس پسرانه و نیم دیگر دخترانه بودند. نمونه‌گیری در بخش کیفی به صورت روش هدفمند انجام شد به طوری که از هر مدرسه ۳ معلم (جمعا ۳۰ نفر) با صلاح‌دید مدیر آموزشگاه

به صورت گزینشی انتخاب گردید. ملاک اصلی گزینش افراد برای شرکت در مصاحبه، رشته تحصیلی مرتبط، سابقه خدمت بالا، مدرک تحصیلی بالاتر، توانمندی و تجربه بالای زیسته آنان در شبکه شاد بود. با توجه به این که جمع آوری داده‌ها در ایام کرونا و تعطیلی مدارس انجام گرفته، نمونه گیری در بخش کمی به روش در دسترس و از همان معلمان استفاده شد که در مصاحبه شرکت نموده بودند.

ابزار گردآوری داده‌ها: ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کیفی استفاده از روش مصاحبه نیمه ساختار یافته عمیق با تعدادی از معلمان دوره ابتدایی بود. با توجه به شرایط کنونی و تعطیلی مدارس و به دلیل عدم دسترسی حضوری به معلمان، سؤالات مصاحبه در قالب فایل پی دی اف تهیه گردید و از طریق فضای شبکه‌های اجتماعی برای مصاحبه شوندگان ارسال گردید. تمام موارد از جمله اهداف تحقیق، کلیت موضوع، قوانین مصاحبه و همچنین سؤالات اصلی مصاحبه و راه‌های ارتباطی و.. به منظور رفع سؤالات احتمالی به صورت کامل در فایل ارسالی قید شد تا مصاحبه‌شوندگان با شناخت و آگاهی کامل به سؤالات مصاحبه پاسخ دهند. هم‌چنین مصاحبه‌شوندگان در پاسخگویی به سؤالات آزاد بودند و هیچ‌گونه محدودیتی برای آنان ایجاد نشد. پاسخ مصاحبه‌شوندگان نیز با همکاری مدیر هر آموزشگاه، به صورت فایل صوتی و متنی، متن تایپ شده روی کاغذ و آدرس الکترونیکی برای محقق ارسال گردید. هم‌چنین در بخش کمی نیز براساس بررسی و تحلیل مصاحبه‌ها از پرسش‌نامه محقق ساخته جهت ارزیابی دقیق میزان اثربخشی عناصر برنامه درسی در شبکه شاد استفاده شد. این پرسش‌نامه دارای ۱۶ گویه در ۴ بخش و به شیوه طیف لیکرت (مطلوب، نسبتاً مطلوب و نامطلوب) نمره گذاری شد. این پرسش‌نامه رانیز همان معلمان شرکت کننده در مصاحبه پاسخ دادند. برای تعیین روایی و پایایی سؤالات نیز سؤالات برای چند نفر از استادان و صاحب‌نظران حوزه برنامه‌ریزی درسی ارسال شد که بعد از دریافت نظرات آنان، ایرادات کار در چندین نوبت در راستای اهداف و عنوان تحقیق برطرف و سؤالات تأیید شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها: در بخش کیفی برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه از فرآیند کدگذاری سه مرحله‌ای استروس و کوربین (Strauss and Corbin, 1998) استفاده شد بدین صورت که بعد از فیش برداری از متون تمامی مصاحبه‌ها، طی فرآیند کدگذاری، در چندین مرحله کدهای اولیه استخراج گردید. در ادامه نیز مراحل بعدی کدگذاری انجام شد که بعد از کدگذاری محوری در هر یک از قسمت‌های مختلف عناصر برنامه درسی به صورت مجزا، مهم‌ترین مؤلفه‌های کلیدی و مفاهیم اصلی برای آسیب‌شناسی و تجزیه و تحلیل مشخص شدند. در

ادامه در بخش کمی نیز از آمار توصیفی استفاده شد و فراوانی و درصد فراوانی پاسخ‌های شرکت کنندگان به سؤالات مربوط به میزان اثربخشی و تحقق هر یک از عناصر برنامه درسی در شبکه شاد محاسبه گردید.

یافته‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه در جهت رسیدن به یافته‌ها و پاسخ‌گویی به سؤال اول پژوهش، ابتدا از تمامی گفته‌های مصاحبه‌شوندگان در مصاحبه، فیش برداری صورت گرفته شد. در ادامه بعد از تجزیه و تحلیل تمامی متون با در نظر گرفتن سؤالات و اهداف پژوهش مراحل سه‌گانه کدگذاری انجام شد. در پایان طبق جدول زیر ۴ مقوله کلی، ۲۹ مقوله فرعی و ۸۱ مقوله پایه مرتبط با اهداف و موضوع پژوهش حاصل گردید.

جدول ۱: فرآیند کدگذاری داده‌های حاصل از مصاحبه

مقوله‌های کلی (اصلی)	مقوله‌های فرعی	مقوله‌های پایه
اهداف برنامه درسی در شبکه شاد	لزوم داشتن برنامه‌ریزی مناسب	آماده کردن برنامه‌ی آموزشی از پیش تهیه شده
		انعطاف پذیر بودن برنامه‌ها
		توجه به بودجه بندی دروس
	طراحی آموزشی	توجه به همه سطوح یادگیری
		نیازسنجی از شاگردان
		رسیدن به اهداف عملکردی تدریس
		انتخاب و آماده کردن محتوای مناسب
	زمان	ازدحام استفاده از شاد در ساعاتی از روز
		عدم محدودیت زمانی
		تداخل زمانی کلاس‌های دو محصل در یک خانواده
		کاهش زمان آموزش

مکتوب و ماندگاری مطالب	تداوم برنامه‌ها	
تداوم و تقویت شبکه شاد به عنوان مکمل آموزش		
عدم تعامل دو طرفه	تعامل	
ضرورت تعاملی بودن برنامه‌های درسی در کلاس		
ایجاد فضای کلاسی شاد و مؤثر در گروه‌های شبکه شاد	ایجاد فضای کلاسی شاد و فعال	
عدم توجه به نیازهای فردی شاگردان	عدم توجه به تفاوت‌های فردی	محتوای برنامه درسی در شبکه شاد
بی‌توجهی به نیازهای دانش‌آموزان با فرهنگ‌های گوناگون		
انعطاف‌پذیر بودن محتوا	متناسب بودن محتوا	
قابل درک و ساده بودن		
مفید و سودمند بودن محتوا		
جذاب و مؤثر بودن محتوا		
کیفیت محتوا		
در دسترس بودن دائمی محتوا طبق بودجه‌بندی از قبل	ماندگاری محتوا	
سازماندهی و منظم بودن محتواها		
عدم محدودیت زمانی و مکانی		
ارائه توسط معلمان نمونه و مجرب کشوری	ارائه توسط بهترین معلمان کشوری	
برخوردار از آموزش یکسان در سطح کشور		
استفاده از تدریس‌های متفاوت		

تهیه فیلم‌های جذاب و متنوع توسط استادان مطرح کشوری		
سطحی بودن محتوا	تنوع در محتوا	
	سطح بالای برخی از محتواها	
	عدم توجه به جزئیات در برخی از محتواها	
	گنگ و زیاد بودن محتوا	
یکطرفه بودن محتوا	احتمال رخداد یادگیری اشتباه	
	عدم تعامل دو طرفه معلم با شاگرد	
	عدم امکان پرسش و پاسخ	
عدم توجه به ویژگی‌های عاطفی در برخی محتواها	عدم توجه به مسائل پرورشی کاهش تمرکز و عدم تمرکز دقیق کمبود انگیزه	
	عدم وجود محتواهای کاربردی در زندگی	
روش‌های یاددهی یادگیری برنامه درسی در شبکه شاد	استفاده از روش‌های متنوع در تدریس	تولید محتوای مؤثر آشنایی با انواع روش‌های تدریس و سؤالات عدم تنوع در روش‌های یاددهی- یادگیری به کارگیری روش‌های متنوع در تدریس مثل بازی، اکتشافی و ...
	استفاده از روش‌های مشارکتی در تدریس	
برقراری ارتباط صوتی و تصویری	پرسش و پاسخ به صورت صوتی و تصویری استفاده از امکان پخش زنده هنگام تدریس	
برقراری ارتباط	یکطرفه بودن تدریس بین معلم و شاگرد	
	برقراری ارتباط چهره به چهره و دو طرفه	

برقراری ارتباط دائم در تدریس		
فعال بودن همه جانبه فراگیران	مشارکت	
عدم درگیری فراگیران		
طرح پرسش و پاسخ		
به چالش کشیدن فراگیران		
ایجاد فضای کلاسی شاد و لذت بخش	ایجاد انگیزه	
ایجاد ذهنیت مثبت در شاگردان		
ایجاد رقابت سالم بین شاگردان		
تشویق با بهره‌گیری از اهدای جایزه	استفاده از مشوق‌ها	
استفاده از بسته‌های تشویقی		
ارائه بازخوردهای فوری و مؤثر معلم به شاگردان	بازخورد فوری	
عدم بازخورد		
ایجاد فرصت‌های یادگیری در شبکه شاد	خلاقیت معلم	
به کارگیری روش‌های خلاق جهت جذب شاگردان به تدریس		
بررسی عملکرد شاگردان در هر جلسه	ارزشیابی تکوینی	ارزشیابی در برنامه
استفاده از ارزشیابی عملی در طول جلسات		درسی شبکه شاد
در نظر گرفتن تمامی خرده فعالیت‌ها و تکالیف در فرآیند ارزشیابی شاگردان		
برقراری تماس تصویری برای ارزشیابی	امکان ارزشیابی تصویری	
پرسش و پاسخ به صورت صوتی و تصویری		
استفاده از سرویس پخش زنده	برگزاری آزمون‌های آنلاین	
ارزشیابی آنلاین همزمان به صورت فردی و گروهی		

طرح سؤالات استاندارد و با کیفیت	استفاده از آزمون های تشریحی به جای تستی
عدم برقراری ارتباط دو سویه در ارزشیابی	نبود ارتباط مطمئن بین معلم و شاگرد هنگام ارزشیابی
ایجاد رقابت سالم	برگزاری رقابت سالم و دوستانه بین شاگردان بهانه جویی
تعهد و مسئولیت پذیری	آموزش تعهد و مسئولیت پذیری به شاگردان
استرس، اضطراب و تنش بالا	تنش و اضطراب بالا
ایجاد استرس بین شاگردان	

علاوه بر مقوله های کلیدی فوق که به طور خاص در هر یک از عناصر برنامه درسی از دیدگاه معلمان دوره ابتدایی مشخص شدند برخی از مقوله های تأثیرگذار در این عناصر به صورت مشترک وجود داشتند. این مقوله های کلیدی شامل: زیر ساخت های شبکه شاد، توجه به شرایط و ویژگی های شاگردان، نظارت و راهنمایی مستمر معلم و نقش خانواده می باشند که به عنوان چهار رکن اصلی در آموزش غیر حضوری در شبکه شاد می توانند بسیار تعیین کننده باشند. این موارد به زعم معلمان شرکت کننده در مصاحبه شامل عناوین و مصادیقی می باشند که مطابق جدول ذیل (جدول شماره ۲) به آنها پرداخته شده است.

جدول ۲: چهار رکن اساسی و مشترک در تحقق و اثربخشی عناصر برنامه درسی در شبکه شاد از دیدگاه معلمان دوره ابتدایی

ارکان اساسی و مشترک در تحقق و اثربخشی عناصر برنامه درسی	عناوین/ مصادیق
۱) زیر ساخت های شبکه شاد	پایین بودن و کندی سرعت اینترنت در شبکه شاد
	ضعیف بودن زیرساخت های شبکه شاد
	ارتقاء، تقویت و طراحی امکانات پیشرفته شبکه شاد
	داشتن امکانات متنوع و مؤثر شبکه شاد

استفاده از قابلیت سایر نرم‌افزارها و سایت‌ها جهت ارزشیابی دقیق در کنار شبکه شاد

حجم بالای محتواهای موجود شبکه شاد

استفاده از پتانسیل سایر شبکه‌ها در کنار شبکه شاد

۲) توجه به شرایط و ویژگی‌های شاگردان

عدم حضور فعال و همزمان همه جانبه شاگردان

اهمیت و توجه به شرایط و موقعیت کامل شاگردان

عدم استقبال و رغبت شاگردان نسبت به شبکه شاد (به‌ویژه محتواها)

سهل‌انگاری و بی‌انگیزه بودن برخی از شاگردان

عدم توجه به تفاوت‌های فردی

استرس و اضطراب شاگردان

مشکلات تحصیلی در یادگیری شاگردان در آینده

عدم کنترل شاگردان به هنگام تدریس

۳) نظارت و راهنمایی مستمر معلم

عدم درک معلم از یادگیری فراگیر

شناخت و آگاهی معلم از سطح یادگیری شاگردان

توانایی معلمان در تحقق اهداف موردنظر در شبکه شاد به عنوان مکمل آموزش معلم

نظارت و پیگیری مستمر معلم

در نظر گرفتن وضعیت تحصیلی تمامی دانش‌آموزان

برقراری ارتباط و ایجاد هماهنگی با والدین

اطمینان معلم از آموخته‌های شاگردان

۴) نقش خانواده

مشارکت خانواده‌ها در برنامه‌های کلاسی فرزندانشان

نظارت مستمر والدین از آموخته‌های فرزندان خود

سطح سواد و فرهنگ خانواده‌ها

فراهم نمودن شرایط مناسب برای ارزشیابی شاگردان

توجه والدین و فرهنگ سازی مناسب

وجدان و دلسوزی والدین

ایجاد تنش در خانواده و دخالت والدین در یادگیری و ارزشیابی ها

بعد از مشخص شدن مؤلفه‌ها، مقوله‌ها و عناوین و مفاهیم اصلی تأثیرگذار در راستای آسیب‌شناسی عناصر برنامه درسی شبکه شاد، در ادامه به بررسی اثربخشی و تحقق هر یک از عناصر برنامه درسی در شبکه شاد با استفاده از آمار توصیفی به فراوانی و درصد فراوانی پرداخته شد بدین صورت که افراد مصاحبه‌شونده در حین پاسخگویی به سؤالات، در یک پرسش‌نامه محقق ساخته در همین راستا میزان تحقق هر یک از عناصر برنامه درسی را نیز با استفاده از سه مقیاس کلی «مطلوب، نسبتاً مطلوب و نامطلوب» مشخص کردند که در پایان با جمع‌بندی درصدهای فراوانی به هر یک از سؤالات اصلی پژوهش پاسخ داده شد.

۲. میزان اثربخشی و تحقق عنصر اهداف برنامه درسی در شبکه شاد به چه میزان است؟

به منظور پاسخ‌گویی به این سؤال، فراوانی و درصد فراوانی پاسخ‌های شرکت‌کنندگان در مورد میزان اثربخشی عنصر هدف برنامه درسی در شبکه شاد محاسبه گردید که نتایج آن در جدول (۳) نشان داده شده است.

جدول ۳: فراوانی پاسخ‌های شرکت‌کنندگان در مورد میزان اثربخشی اهداف برنامه درسی در شبکه شاد

مقیاس‌ها	مطلوب	نسبتاً مطلوب	نامطلوب	مجموع
فراوانی	۷	۱۶	۷	۳۰
درصد فراوانی	۲۳/۳۳	۵۳/۳۳	۲۳/۳۳	۱۰۰

با توجه به داده‌های جدول شماره ۳ و با در نظر گرفتن فراوانی و درصد فراوانی پاسخ‌ها، میزان اثربخشی و تحقق عنصر اهداف برنامه درسی در شبکه شاد از دیدگاه معلمان ابتدایی نسبتاً مطلوب می‌باشد.

۳. میزان اثربخشی و تحقق عنصر محتوای برنامه درسی در شبکه شاد به چه میزان است؟

برای بررسی میزان اثربخشی و تحقق عنصر محتوای برنامه درسی در شبکه شاد، فراوانی و درصد فراوانی پاسخ‌های شرکت‌کنندگان در مصاحبه به شرح جدول ذیل محاسبه گردید (جدول ۴).

جدول ۴: فراوانی پاسخ‌های شرکت کنندگان در مورد میزان اثربخشی محتوای برنامه درسی در شبکه شاد

مقیاس‌ها	مطلوب	نسبتاً مطلوب	نامطلوب	مجموع
فراوانی	۱۴	۱۶	-	۳۰
درصد فراوانی	۴۶/۶۶	۵۳/۳۳	-	۱۰۰

نتایج به دست آمده در جدول شماره ۴، حاکی از آن است که فراوانی و درصد فراوانی وضعیت مطلوب و نسبتاً مطلوب بودن محتواهای برنامه درسی تفاوت قابل ملاحظه‌ای با هم ندارند. از طرفی، هیچ یک از افراد شرکت کننده در نمونه، محتواهای شبکه شاد را نامطلوب ندانستند. در مجموع، یافته‌های جدول فوق بیانگر آن است که میزان اثربخشی عنصر محتوا در شبکه شاد از دیدگاه معلمان دوره ابتدایی مطلوب و نسبتاً مطلوب می‌باشد.

۴. میزان اثربخشی و تحقق عنصر روش‌های یاددهی - یادگیری برنامه درسی در شبکه شاد به چه میزان است؟

برای پاسخگویی به این سؤال نیز فراوانی و درصد فراوانی پاسخ‌های شرکت کنندگان در مصاحبه محاسبه گردید که نتایج حاصله در جدول (۵) خلاصه شده است.

جدول ۵: فراوانی پاسخ‌های شرکت کنندگان در مورد میزان اثربخشی روش‌های یاددهی - یادگیری برنامه

درسی در شبکه شاد

مقیاس‌ها	مطلوب	نسبتاً مطلوب	نامطلوب	مجموع
فراوانی	۲	۱۸	۱۰	۳۰
درصد فراوانی	۶/۶	۶۰	۳۳/۳	۱۰۰

نتایج مندرج در جدول شماره ۵ نشان می‌دهد که میزان اثربخشی روش‌های یاددهی - یادگیری برنامه درسی در شبکه شاد از دیدگاه معلمان دوره ابتدایی نسبتاً مطلوب و تا حدی نامطلوب می‌باشد و با شرایط مطلوب و آرمانی فاصله دارد.

۵. میزان اثربخشی و تحقق عنصر ارزشیابی برنامه درسی در شبکه شاد به چه میزان است؟

برای پاسخ‌دهی به این سؤال فراوانی و درصد فراوانی پاسخ‌های شرکت کنندگان در مصاحبه مورد محاسبه قرار گرفت که نتایج به دست آمده در جدول ذیل به نمایش گذاشته شده است.

جدول ۶: فراوانی پاسخ‌های شرکت کنندگان در مورد میزان اثربخشی ارزشیابی برنامه درسی در شبکه شاد

مقیاس‌ها	مطلوب	نسبتاً مطلوب	نامطلوب	مجموع
فراوانی	۱	۱۶	۱۳	۳۰
درصد فراوانی	۳/۳۳	۵۳/۳۳	۴۳/۳۳	۱۰۰

با توجه به نتایج حاصله در جدول شماره ۶ می‌توان استنباط کرد که از دیدگاه معلمان دوره ابتدایی میزان اثربخشی ارزشیابی برنامه درسی در شبکه شاد در نسبتا مطلوب و نامطلوب است و با شرایط مطلوب فاصله زیادی دارد که در این زمینه ۴۳ درصد معلمان معتقد بودند که میزان اثربخشی عنصر ارزشیابی برنامه درسی در شبکه شاد نامطلوب می‌باشد.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر به آسیب شناسی عناصر برنامه درسی در شبکه شاد و هم چنین میزان اثربخشی این عناصر از دیدگاه معلمان ابتدایی پرداخته است. در پژوهش حاضر به منظور فهم ساده تر و رسیدن به نتیجه مطلوب با توجه به شرایط و موقعیت موجود در شبکه آموزشی شاد، فقط عناصر اصلی برنامه درسی شامل: اهداف، محتوا، روش‌های - یاددهی یادگیری و ارزشیابی در نظر گرفته شده‌اند.

در ابتدا مهم ترین مؤلفه‌ها و شاخص‌های هر یک از عناصر برنامه درسی شناسایی و تبیین شد. در ادامه به بررسی اهداف برنامه درسی در شبکه شاد و میزان اثر بخشی آنها پرداخته شد زیرا اهداف موجود در هر برنامه درسی به عنوان عنصری زیربنایی و تعیین کننده چگونگی طراحی سایر عناصر برنامه درسی تلقی می‌شوند. طراحی، تدوین و تحقق اهداف در هر شرایط و موقعیتی براساس نیازها، امکانات جامعه و فراگیران جزو ضروریات به‌شمار می‌آید و در شرایط کنونی برنامه‌ریزی درسی و اجرای آن برای آموزش غیرحضوری برای فراگیران، شبکه شاد نیز از این قاعده مستثنی نیست.

انتخاب رویکرد تعیین اهداف کلی و جزئی در برنامه‌های درسی الکترونیکی از دو جهت حائز اهمیت است: یکی آنکه این نوع برنامه درسی، مانند اغلب برنامه‌های آموزش از راه دور به صورت خودآموز ارائه می‌شود و لازم است خود فراگیر از هدف‌ها و انتظارات برنامه درسی درک صحیحی داشته باشد و بنابراین، هدف‌ها باید به صورت روشن و صریح بیان شوند و این در حالی است که تعیین دقیق هدف‌های برنامه درسی، طراحان برنامه درسی را در انتخاب محتوا، فعالیت‌ها، راهبردهای تدریس و شیوه‌های ارزشیابی با محدودیت روبرو می‌سازد و امکان انتخاب‌های گوناگون را از آنها می‌گیرد (Javdani & Anarinezhad, 2018).

برای تعیین میزان اثربخشی و تحقق هدف‌های برنامه درسی در شبکه شاد، مؤلفه‌هایی از قبیل: وضوح و شفافیت، انعطاف‌پذیری، نیازسنجی، توازن، تناسب با مخاطب، اولویت‌بندی، تداوم، زمان، فضا، شیوه یادگیری و راه دانستن در پاسخ‌های شرکت کنندگان در مصاحبه مورد تأکید بود. بسیاری از معلمان از رعایت اکثر موارد فوق در اهداف برنامه درسی برای فراگیران خود ابراز رضایت داشتند. معلمان با توجه به تدوین طرح درس برای هر واحد و مبحث درسی از محقق شدن اهداف از قبل تعیین شده در تشکیل کلاس‌های خود در شبکه‌های شاد ابراز امیدواری کردند. بعد از انجام

فرآیند کدگذاری، مقوله‌های کلیدی برای اثربخشی اهداف برنامه درسی مشخص شدند که عبارتند از: زیرساخت‌های شبکه شاد، لزوم داشتن برنامه‌ریزی مناسب، طراحی آموزشی، نقش خانواده، توجه به شرایط و ویژگی‌های شاگردان، نظارت مستمر معلم، زمان، تداوم برنامه‌ها، تعامل، ایجاد فضای کلاسی فعال و شاد و برقراری ارتباط مؤثر. یک معلم برای اثربخشی آموزش خود در وهله اول باید این موارد را در نظر داشته باشد. به هر حال، آموزش در شبکه شاد به صورت غیرحضوری نیز ملزومات و امکانات و تجهیزات خاص خود را می‌طلبد و هر معلمی باید تمام موارد مؤثر برای انجام فرآیند آموزش را از قبل آماده نماید.

ضروری است معلمان همانند شرایط حضوری، یک برنامه آموزشی مستمر و منظم و هدفدار داشته باشند و محتواها، روش‌های یاددهی - یادگیری و فرآیند ارزشیابی را از قبل مشخص سازند و به اطلاع فراگیران و حتی خانواده‌ها برسانند و به عبارت دیگر، طراحی یک برنامه آموزشی هدفمند و مؤثر یا همان نقشه راه، با در نظر گرفتن تمام شرایط توسط معلم نیز می‌تواند بسیار راهگشا باشد. از طرفی، با توجه به این که آموزش و ارتباط از راه دور صورت می‌گیرد لزوم مشارکت و نظارت خانواده‌ها از نزدیک با محصل خود و مهیا کردن شرایط محیطی امن و امکانات و تجهیزات لازم برای فرآیند آموزش امری ضروری به‌شمار می‌آید.

به زعم اکثر معلمان شرکت کننده در مصاحبه، عواملی چون زمان و تداوم به عنوان یکی از اصلی‌ترین موانع و تهدید در محقق شدن اهداف تعیین شده برنامه درسی در شبکه شاد بودند به طوری که در خصوص زمان مشخص برگزاری کلاس‌ها در شبکه‌های شاد نیز بین معلمان اتفاق نظر وجود نداشت و یک قانون و برنامه مداوم کم‌تر میان معلمان و فراگیران مشاهده می‌شد و این در حالی است که با توجه به یافته‌های روان‌شناختی، سطح یادگیری در طول روز می‌تواند متفاوت باشد و زمان در اجرا و تحقق اهداف برنامه درسی نقش بسیار مؤثری دارد. در مجموع و با توجه به یافته‌های به‌دست آمده، شرایط اثربخشی و تحقق عنصر اهداف برنامه درسی در شبکه شاد نسبتاً مطلوب می‌باشد که باید به شرایط مطلوب تبدیل شود. این بخش یافته‌ها با پژوهش‌های (Soleimani, Aliasgari, Hosseinikhah & Attaran, 2020)، (Isha & Wibawarta, 2023) و (Kahrazahi & Pirkamali, 2022) هم‌سو بود.

پس از انتخاب هدف، محتوای برنامه درسی انتخاب و سازماندهی می‌شود. در حقیقت، نخستین گام برای تحقق اهداف، انتخاب محتوای آموزشی مناسب و مطلوب است زیرا هدف‌ها به وسیله محتوا تأمین می‌شوند و توجه به انتخاب محتوا همواره عنصر مهمی در برنامه درسی بوده است (Maleki, 2016). در نظام آموزش ابتدایی ایران، عنصر محتوا در برنامه‌ریزی درسی بیش‌ترین حضور را بین عناصر برنامه‌ریزی درسی داشته و همواره مورد توجه بوده است (Sharifi, 2014).

در این پژوهش به عنوان سؤال دوم به بررسی میزان اثربخشی عنصر محتوا در برنامه درسی شبکه شاد پرداخته شد. برای بررسی میزان اثربخشی محتواهای رسمی در شبکه شاد، کلید واژه‌ها و مؤلفه‌هایی نظیر: کیفیت، کمیت، حجم و نوع محتوا، سازماندهی، سودمندی، نیازسنجی، شفافیت و قابل درک بودن، تناسب با نیاز فراگیر، انعطاف‌پذیری، توالی، یکپارچگی، کفایت، به روز بودن، تسهیل در یادگیری و توجه به حیطه‌های یادگیری و .. بیش تر مورد توجه و تأکید بود.

بر اساس تحلیل‌های انجام شده، مهم‌ترین عوامل مؤثر در اثربخشی و تحقق محتوای برنامه درسی در شبکه شاد شامل: «زیرساخت‌های شبکه شاد، عدم توجه به تفاوت‌های فردی، متناسب بودن محتوا، ماندگاری محتوا، ارائه توسط بهترین معلمان کشوری، سطحی بودن محتوا، یک‌طرفه بودن محتوا، عدم توجه به ویژگی‌های عاطفی، سازماندهی و نظم محتوا، نقش خانواده، توجه به شرایط و ویژگی‌های شاگردان و نظارت و پیگیری مستمر معلم» شناسایی شدند.

یکی از مؤثرترین امکانات شبکه شاد، داشتن قسمتی با عنوان «محتوای رسمی» برای ارائه محتوای برنامه درسی می‌باشد که در این قسمت تمامی محتواهای درسی برای تمامی دوره‌های تحصیلی و پایه‌های تحصیلی و تمامی دروس به صورت مرتب شده موجود می‌باشد. معلمان در مصاحبه‌های خود از محتواهای رسمی موجود در شبکه شاد استقبال کرده و به عنوان یکی از امکانات و خدمات مؤثر و ماندگار شبکه شاد برای دانش‌آموزان و معلمان در جهت سهولت یادگیری یاد می‌کردند که تقریباً این نوع محتواها تمام ویژگی‌های محتواهای استاندارد را دارا هستند اما استفاده از این نوع محتواها مستلزم توجه به عوامل مختلفی هم‌چون «تعامل، کیفیت، نظارت و برقراری ارتباط و اطمینان از مؤثر بودن محتواها» می‌باشد. از همه مهم‌تر این که یکی از موارد و آسیب‌هایی که در استفاده از محتواهای موجود در شبکه شاد وجود دارد موضوع عدم تناسب محتواها با نیازهای آموزشی متنوع دانش‌آموزان و به عبارت دیگر، عدم توجه به تفاوت‌های فردی است و با توجه به این که این نوع محتواها از قبل توسط معلمان دیگر تهیه شده، باید در نظر داشت که این نوع محتواها، ممکن است پاسخگوی نیاز هر دانش‌آموزی در هر منطقه و با هر سطحی نباشد که اغلب معلمان این موضوع را زیاد جدی ندانسته و به نوعی توجه کافی نداشتند لذا در چنین شرایطی می‌تواند تا هر معلم به شخصه، با توجه به شناخت و آگاهی از توانایی‌های شاگردان، خود اقدام به تهیه محتوا نماید که بی تردید این امر خود مستلزم شناخت، مهارت و تسلط کافی معلمان به کار با نرم افزارها و ابزارهای مختلف تولید محتوای مجازی است. این بخش نیز با یافته‌های پژوهش (Isha & Estakhrian Haghghi, (Hajar El Omari et al., 2023)، (Wibawarta, 2023)، (2019)، (Haji, Mohammadi mehr & Mohammad azar, 2021) و (Arab Mokhtari, 2023) هم‌سو بود.

بعد از انتخاب و تدوین محتوا، نوبت به مرحله عملی تدریس یا به کارگیری روش‌های یاددهی-یادگیری می‌رسد. در واقع، روش‌های یاددهی یادگیری، همان فرآیند چگونه آموزش دادن است که در بین عناصر برنامه درسی از جایگاه ویژه و ممتازی برخوردار است. روش‌های یاددهی-یادگیری یا همان روش‌های تدریس، بخشی از فرآیند آموزش محسوب می‌شود که دارای ویژگی‌هایی هم‌چون وجود تعامل بین معلم و دانش‌آموز براساس اهداف معین از قبل تعیین شده و طراحی منظم با توجه به موقعیت و امکانات و ایجاد فرصت و تسهیل یادگیری است که از چهار ویژگی خاص هر تدریسی به شمار می‌آیند (Shahbani, 2017). در شرایط غیرحضور، روش‌های یاددهی-یادگیری نسبت به قبل دچار تغییر و تحول اساسی می‌شوند زیرا با توجه به محدودیت‌های آموزش مجازی آنلاین و از راه دور، چگونگی برقراری ارتباط و تعامل معلم با شاگرد و رعایت بسیاری از شرایط لازم در انجام یک تدریس مؤثر برای اغلب معلمان به عنوان یک چالش جدی مطرح است.

در بررسی چگونگی روش‌های یاددهی-یادگیری و میزان اثربخشی این روش‌ها در شبکه شاد اکثر معلمان نتوانسته بودند به خوبی در چنین شرایطی بهترین و کارآمدترین روش‌ها را به کار گیرند. قبل از شروع فرآیند تدریس در گروه‌های کلاسی شبکه شاد، مهم‌ترین چالش پیش روی معلمان، چگونگی برقراری ارتباط، تعامل دو طرفه و سوق دادن شاگردان به مشارکت فعال در تدریس است. با مشاهدات تأملی محققین، بیش‌ترین روش‌های برقراری معلم با شاگردان خود و حتی روش‌های تدریس معلم، پرسش و پاسخ به صورت تایی در قالب چت و اغلب به صورت ویس یک‌طرفه توسط هم شاگردان و هم معلم در گروه‌های کلاسی بود و هیچ‌گونه ارتباط به صورت تصویری مشاهده نشد که حتی بسیاری از معلمان از برقراری ارتباط به صورت صوتی نیز امتناع می‌ورزیدند. مهم‌ترین عوامل مؤثر در اثربخشی و تحقق عنصر روش‌های یاددهی-یادگیری عبارتند از: زیرساخت‌های شبکه شاد، نقش خانواده، توجه به شرایط و ویژگی‌های شاگردان، نظارت مستمر معلم، برقراری ارتباط، استفاده از روش‌های متنوع در تدریس، برقراری ارتباط صوتی و تصویری، مشارکت، ایجاد انگیزه، تشویق، بازخورد، خلاقیت معلم و توجه به ویژگی‌های عاطفی در تدریس که توجه به این عوامل توسط معلم می‌تواند منجر به اثربخشی بهتر روش‌های یاددهی-یادگیری شود.

باید پذیرفت که در شرایط کنونی بهترین فرصت برای «خود-یادگیری» فراگیران است و نقش خانواده‌ها به اندازه نقش معلم و چه بسا بیش‌تر هم می‌باشد و معلم تنها وظیفه هدایت و نظارت بر حُسن انجام یادگیری را بر عهده دارد؛ همان نقشی که سند تحول بنیادین به آن اشاره کرده است. در چنین شرایطی، آشنایی معلمان با چگونگی شیوه‌های برقراری ارتباط و تعامل در شرایط

غیرحضور در شبکه شاد بسیار اهمیت می‌یابد و به نوعی بهترین راه برقراری ارتباط و تعامل بین معلم و شاگردان به صورت صوتی و تصویری است. استفاده از روش‌های متنوع و جذاب در تدریس، به صورت خلاقانه توسط معلم می‌تواند سبب ایجاد انگیزه در شاگردان شود تا آن‌ها به سوی یادگیری و آموزش سوق داده شوند. در این خصوص پژوهش‌های پژوهش (Isha & Wibawarta, 2023)، (Hajar El Omari et al., 2023) (Adenan feysal, 2022) و (Taghizadeh, Hatami & Ghasemi, 2018) هم راستا با این مقوله بود.

ارزشیابی از برنامه‌های درسی (در حین اجرا و پس از اجرا) به منظور اطمینان از حسن اجرای برنامه درسی و هم‌چنین سنجش آموخته‌های دانش‌آموزان، جزء لاینفک عناصر برنامه درسی است. ارزشیابی، فعالیت مداوم و مستمری است که نه در پایان آموزش بلکه در سراسر فعالیت طراحی آموزش جریان دارد. به عبارت دیگر، ارزشیابی برنامه درسی عبارت است از فرآیند بررسی ارزش و شایستگی برنامه درسی، بررسی و مطالعه ارزش و شایستگی هم شامل عناصر و جنبه‌های خاص برنامه درسی و هم کل برنامه درسی می‌شود (Hashemi & Pakdaman, 2017).

فرآیند ارزشیابی برنامه درسی در دوره ابتدایی همواره به‌عنوان یکی از چالش‌های معلمان مطرح بوده است. در شرایط غیرحضور بار دیگر این موضوع به دغدغه بسیاری از معلمان تبدیل شده است. با توجه به این که آموزش در شبکه شاد جزو آموزش‌های از راه دور است و معلم در ارتباط نزدیک با شاگرد خود قرار ندارد لذا ارزشیابی را برای معلمان بسیار سخت کرده است. حتی اغلب معلمان ارزشیابی در شبکه شاد را نامطلوب ارزیابی کرده‌اند. هم‌چنین Taghizadeh, Hatami & Ghasemi, 2018) و (Haji, Mohammadi mehr & Mohammad azar, 2021) نیز در پژوهش‌های خود به نامطلوب بودن فرآیند ارزشیابی در شبکه شاد و به صورت الکترونیکی اشاره کرده بودند. به‌زعم برخی معلمان، ارزشیابی به صورت در نظر گرفتن کل کلاس نمی‌باشد زیرا بسیاری از دانش‌آموزان در شبکه شاد عضو نیستند هر چند که برای آنان تمهیدات خاصی به طور قطع اندیشیده نشده؛ اما معلمان در فضای کنونی با دادن تکالیف و گرفتن امتحان به صورت مجازی سعی در سنجش یادگیری شاگردان خود دارند. مسأله جدی که معلمان با آن مواجه هستند در عدم اطمینان از فرآیند ارزشیابی بود زیرا معلم با دادن تکالیف و گرفتن امتحان، این اطمینان کامل را ندارد که آیا خود دانش‌آموز تکالیف خود را انجام می‌دهد یا نه؟ حتی در پاسخگویی به امتحان از کتاب درسی استفاده کرده یا نه؟ و سؤالات بسیار دیگر که در ذهن هر معلمی در این ایام برای فرآیند ارزشیابی ممکن است پیش آید.

در فرآیند تحلیل مصاحبه شرکت کنندگان، مهم‌ترین مؤلفه‌های مؤثر بر اثربخشی و تحقق عنصر ارزشیابی برنامه درسی عبارت بودند از: زیرساخت‌های شبکه شاد، نقش خانواده، نظارت و پیگیری

مستمر معلم، توجه به شرایط و ویژگی های شاگردان، ارزشیابی تکوینی، امکان ارزشیابی تصویری، برگزاری آزمون های آنلاین، برقراری ارتباط دو سویه، طرح سؤالات استاندارد و با کیفیت، بازخورد فوری، ایجاد رقابت سالم، تعهد و مسئولیت پذیری و استرس، اضطراب و تنش بالا که همه به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در اثربخشی ارزشیابی در شبکه شاد تأثیر گذارند. ارزشیابی به صورت الکترونیکی برای دانش آموزان چالش برانگیز خواهد بود و در مواردی نیز با استرس، تنش و اضطراب همراه است که ممکن است اثرات سوئی در یادگیری آنان بر جای گذارد و از طرف دیگر، توجیه خانواده ها و نظارت و مشارکت آنان در فرآیند ارزشیابی دقیق و مؤثر می تواند به معلم کمک کند. گرفتن تعهد و آموزش مسئولیت پذیری، بازخورد فوری، ایجاد رقابت سالم، طرح سؤالات دقیق و استاندارد به منظور سنجش دقیق و صحیح از آموخته های شاگردان نیز می تواند در این زمینه تأثیر گذار باشد. با توجه به تعاریف ارزشیابی، می طلبد ارزشیابی همیشه از عملکرد و توانایی های شاگردان حین فرآیندهای آموزش و حتی قبل از آموزش توسط معلمان صورت گیرد و حتی تکالیف در راستای سنجش آموخته های شاگردان عملی شوند.

در بررسی آسیب شناسی شبکه شاد بر اساس عناصر برنامه درسی از دیدگاه معلمان، چهار مورد مشترک وجود داشت که به عنوان چهار رکن اصلی در برنامه درسی آموزش غیر حضوری در شبکه شاد می توانند بسیار تأثیر گذار باشند. این چهار رکن تأثیر گذار عبارتند از: زیرساخت های شبکه شاد، توجه به شرایط و ویژگی های شاگردان، نقش خانواده و نظارت و پیگیری مستمر معلم. با توجه به مباحث مطرح شده، به طور کلی آنچه که نباید از نظر دور داشت این است که از طراحی و به کارگیری شبکه آموزشی شاد کم تر از یک سال پیش تر نمی گذرد و نمی توان از این شبکه انتظارات بالایی داشت و مسلماً قابل قیاس با سایر پیام رسان ها نیست اما برای یکپارچه سازی آموزش در سراسر کشور و به منظور تحقق یکی از ابعاد عدالت آموزشی، همه دانش آموزان و معلمان در تمام نقاط کشور، از این شبکه اجتماعی بهره می گیرند. این شبکه آموزشی از نقاط قوت و ضعف بسیاری برخوردار است که یکی از گرایه های اکثر معلمان، کندی سرعت اینترنت برای این شبکه اجتماعی است هر چند که اینترنت این شبکه از طرف وزارت ارتباطات به صورت رایگان است. به هر حال باید پذیرفت که آموزش مجازی در شرایط کنونی کاری بسیار مشکل و طاقت فرساست. ضعف در زیرساخت های شبکه های مجازی برای آموزش، عدم استقبال والدین و دانش آموزان، هزینه بالای اینترنت، به روز نبودن برنامه شاد و عدم آگاهی معلمان از نرم افزارها و برنامه های مخصوص تولید محتوا در تدریس مجازی سبب می شود تا معلمان نتوانند در امر تدریس در این شبکه زیاد موفق شوند؛ از طرفی نیز بسیاری از دانش آموزان از آموزش به صورت مجازی در شبکه شاد محروم هستند که مهم ترین دلیل آن عدم دسترسی و یا نداشتن توان مالی خانواده ها در تهیه

گوشی هوشمند برای دانش‌آموزان جهت حضور در این فضای آموزشی می‌باشد. این بخش از یافته‌ها با پژوهش‌های (Isha & Wibawarta, 2023)، (Hajar El Omari et al., 2023) (Adenan feysal, 2022) و (Taghizadeh, Hatami & Ghasemi, 2018)، (Fathi Khalvandi & (vajargah, Saemi, Attaran & Foroughi Abri, 2015 Karimi,)، (Sadeghi & Dehghani, 2022)، (Moradi, 2020)، (Korkini, 2019 Mehani & jalilian, 2022) هم‌سو بود. آنان نیز در پژوهش‌های خود به تقویت زیرساخت‌های ضعیف و بهبود تجهیزات برای آموزش‌های از راه دور تأکید کرده بودند.

بعد از عامل زیر ساخت‌های شبکه شاد، توجه و در نظر گرفتن شرایط و ویژگی‌های تمامی شاگردان اهمیت بسیار دارد. هر معلم توانمندی در شرایط غیرحضور، قبل از شروع فرآیند آموزش نیز باید از آمادگی و فراهم بودن شرایط و موقعیت شاگردان خود اطمینان حاصل کند. فراهم نمودن شرایط و موقعیت مناسب و حذف مزاحم‌کننده‌ها توأم با آرامش برای دانش‌آموزان برای هر آموزش اثربخشی از ملزومات به شمار می‌آید و از طرف دیگر، توجه به حیطه عاطفی دانش‌آموزان در چنین شرایطی می‌تواند در جذب شدن آنان به سوی آموزش در شبکه شاد گشا باشد. فراهم ساختن فضایی شاد و فعال، ایجاد انگیزه، ایجاد رقابت سالم، بهره‌گیری از تشویق با اهدای مشوق‌های متفاوت، دادن بازخورد فوری و مؤثر، ایجاد زمینه مناسب و سالم برای مشارکت، توجه به تفاوت‌های فردی آنان، برقراری ارتباط مؤثر و سازنده و هدفمند، خلاقیت و سایر مهارت‌های معلم همگی می‌توانند در جهت علاقمندی و رغبت دانش‌آموزان نسبت به آموزش در شبکه شاد مؤثر باشند. (Arab mokhtari,)، (Nouryana et al., 2023)، (Isha & Wibawarta, 2023) (Estakhrian Haghghi, 2019)، (Pour tavakoli, Alinejad & (2022 Haji, Mohammadi mehr & Mohammadi azar,)، (Daneshmand, 2020 Taghizadeh, Hatami & Ghasemi, 2018) و (2021) نیز در پژوهش‌های خود به این مقوله توجه داشته‌اند.

نقش خانواده‌ها به عنوان یکی دیگر از ارکان تأثیرگذار در شرایط غیرحضور در شبکه شاد بخصوص در این برهه زمانی به مراتب پررنگ‌تر شده است. (Madadlo et al., 2018) مؤلفه‌های مشارکت خانواده‌ها را در اجرای هر چه بهتر برنامه‌های درسی دوره ابتدایی در شرایط مجازی را شامل مواردی از قبیل: کمک به کاهش اضطراب و فشارهای روحی، مساعدت مالی برای اجرای برنامه‌ها، مشارکت از طریق ایجاد فرصت‌های یاددهی-یادگیری، مشارکت والدین به عنوان معلم و جانشین وی، مشارکت در اجرای روش‌های عملی، تسهیل فرآیند یاددهی-یادگیری، حمایت

عاطفی و اجتماعی در اجرای پروژه‌های درسی، مساعدت در اجرای روش‌های آموزش با توجه به شناخت امکانات محلی و طبیعی و تسهیل فرآیند پروژه‌های درس پژوهی بر می‌شمرند.

چهارمین رکن تأثیر گذار در شرایط غیر حضوری در شبکه شاد، نقش نظارت و پیگیری معلمان بر فرآیند آموزش است که در چنین شرایطی که دسترسی از نزدیک به شاگردان خود ندارند در نوع خود بسیار حائز اهمیت است که به هر حال اگر معلمی نظارت و پیگیری مستمری با شاگردان خود نداشته باشد، منجر به بی‌خیالی و کج‌روی آنان از آموزش خواهد شد و از طرفی نیز، برقراری ارتباط معلم و رفع ایرادات آنان در چنین شرایطی به مهارت، توانایی و خلاقیت معلمان بستگی دارد. مواردی چون: مدیریت دانش آموزان در زمان آموزش در شبکه شاد، چگونگی نحوه تدریس معلم، جلب مشارکت دانش آموزان در فرآیند یادگیری، به‌کارگیری مهارت‌های معلمی از قبیل مهارت پرسشگری، توضیح و تفهیم مفاهیم، مهارت نشاط معلم و سکوت معلم، بهره‌گیری از روش‌های متنوع تدریس در گروه‌های کلاسی خود در این ایام خاص، مهارت‌های برقراری ارتباط برای تدریس با دانش آموزان، چگونگی فعالیت‌های آموزشی معلم قبل از تدریس، حین تدریس و بعد از تدریس و .. می‌تواند منجر به تسهیل فرآیند یاددهی - یادگیری و رسیدن به شرایط مطلوب عناصر برنامه درسی در شبکه شاد شوند. این بخش یافته‌ها با پژوهش‌های (Hajar El Omari et al., 2023)، (Khalvandi & Korkini, 2019)، (Haji, Mohammadi mehr & Mohammadi, 2021) و (Kahrazahi & Pirkamali, 2022)، هم‌خوانی دارد.

در پایان لازم به ذکر است که پژوهش حاضر نیز مانند بسیاری از پژوهش‌های دیگر با محدودیت‌هایی روبرو بود که یکی از مهم‌ترین این موارد، جمع‌آوری اطلاعات شامل برگزاری مصاحبه و پرسش‌نامه به صورت مجازی در شرایط کرونا بود که از دو جنبه اهمیت دارد: یکی آن که مصاحبه به شیوه مجازی نمی‌تواند جای مصاحبه حضوری و رودررو را بگیرد؛ از طرفی نیز برگزاری مصاحبه‌ها به شیوه مجازی و از طریق شبکه‌های اجتماعی در نوع خود، با مصاحبه‌شوندگان می‌تواند جزو شیوه‌های نوین جمع‌آوری داده‌ها و حتی شاید بهترین گزینه باشد. شایان ذکر است که برخی مصاحبه‌ها با مصاحبه‌شوندگان برای رسیدن و بررسی بهتر اهداف تحقیق چندین بار تکرار شد و علاوه بر این، نمونه در دسترس محدود در بخش کمی و تعمیم‌پذیری نیز از سایر محدودیت‌های مهم در این پژوهش بود. در راستای این یافته‌ها و توجه به این محدودیت‌ها به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود که به آسیب‌شناسی شبکه شاد با نمونه جغرافیایی گسترده‌تر در دوران پسا کرونا بپردازند تا بتوان در زمان آموزش‌های حضوری نیز از ظرفیت‌های شبکه شاد در جهت اثربخشی آموزش در کشور بهره‌گرفت.

References

- Abd. Aziz, Kundharu Saddhono, Bagus Wahyu Setyawan. (2022). A parental guidance patterns in the online learning process during the COVID-19 pandemic: case study in Indonesian school, *Heliyon*, Volume 8, Issue 12, 2022, e12158, <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e12158>
- Adenan, F. (2022). How is E-Learning-Based Distance Learning Implemented in Elementary Schools?. *AL-ISHLAH: Jurnal Pendidikan*, 14 (4). DOI : 10.35445/alishlah.v14i3.1483.
- Arab Mokhtari, F. (2022). Elementary teachers' lived experience of virtual education during the corona outbreak: a phenomenological study. *Policy studies of teacher training*, 5(4), 30-9. [In Persian]
- Bawa P. (2020). Learning in the age of SARS-COV-2: A quantitative study of learners' performance in the age of emergency remote teaching. *Computers and Education Open*. Dec;1:100016, No v 9. doi: 10.1016/j.caeo.2020.100016
- Devaji, B H; Moghimi, Z & Hajiloo, V. (2021). The Impact of Shad Network Virtual Education Program on Teacher Efficiency and Improving Students' Learning Level, *Journal of Management on Organizational Education*, 10 (3), 78-51. [In Persian].
- Ehtedadi, M ,Sakhaei, Gh, Pourrajab, M, Kiani, M. (2020). Implementation of online education and learning plan in schools of Isfahan province during the outbreak of Covid-19 disease. *New Advances in Behavioral Sciences*. 5(44). Page 12-24. [In Persian].
- Estakhrian Haghighi A.R. (2019). Role of Information Technology in Improving the Process of Learner Relationship Management in Modern Educational Media. *Quarterly Journal of New Approach in Educational Management*. 10 (38): Pages 265-284. [In Persian].
- Fathi vagargah, K, Saemi, H, Attaran, M, Foroughi abari, A. (2015). The study of the impact of the disincentive factors and strategies for using social networks on the teaching and the effective learning. *Research in curriculum planning*. 12(44): Page 1-14. [In Persian].
- Hajar El Omari, Khadija Chlouchi, Fatima Zahra Talbi, Moussa Benboubker, Meryem Mrani Alaoui, Khadija Lahouiti, Amina Chlouchi, Saad Maniar, Abdelilah Merabti, Abdelkarim Taam, Abdelhakim El Ouali Lalami. (2023). E-learning experience during COVID-19 pandemic management: Perception of secondary schools teachers' in Morocco, *Scientific African*, Volume 19, e01536, <https://doi.org/10.1016/j.sciaf.2022.e01536>.
- Haji, J, Mohammadi Mehr, M, & Mohammadi Azar, H . (2021). Representing the problems of education in virtual space using Shad program during the corona pandemic period: a phenomenological study. *Information and Communication Technology Quarterly in Educational Sciences*, 11(3), 153-174. [In Persian]

- Hashemi S.A, Pakdaman, F. (2017). The need to evaluate the curriculum and its most important models. National Conference on New Research in Management, Economics and Humanitie . Islamic Azad University, Kazerun Branch. 2017. [In Persian].
- Isha S & Bambang Wibawarta, B. (2023). The impact of the COVID-19 pandemic on elementary school education in Japan, International Journal of Educational Research Open, Volume 4, 2023, 100239, <https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2023.100239>.
- Javdani M, Anarinejad A. (2018). Evaluating the quality of e-learning curriculum in Higher Education in Iran. Journal of Curriculum Research. 8 (1): Pages 104-122. [In Persian].
- Kahrazahi, M, Pirkamali, M A. (2022). The importance and place of the element of time in the curriculum (case study: Shad Network). Curriculum Research, 1(1), 57-69. [In Persian]
- Kaki, M & Sadr, A (2023). The effect of virtual education on teaching quality and self-efficacy of primary school teachers in Abdanan city. Research in humanities education, 9(30), 1-18. [In Persian]
- Karimi, A, Mohani, O & Jalilian, S. (2022). Evaluating the performance of happy educational media in social studies courses from the perspective of students. Research in humanities education, 8(29), 81-106. [In Persian]
- Khalvandi F, Korkini M. (2019). Investigating the Possibility of Homeschooling with New Educational Technologies to Deal with Emergency Vacations in Khuzestan Province Schools from the Experts' Point of View (Using the Q Method). Bi-Quarterly Journal of Management Research on Organizational Education. 8 (1): Pages 203-230. [In Persian].
- Maatuk AM, Elberkawi EK, Aljawarneh S, Rashaideh H, Alharbi H. (2022). The COVID-19 pandemic and E-learning: challenges and opportunities from the perspective of students and instructors. J Comput High Educ; 34 (1) :21-38. doi: 10.1007/s12528-021-09274-2.
- Madadlou Gh, Saadatmand Z, Yarmohammadian M.H .(2018). Understanding parental participation components in elementary school curriculum. Quarterly Journal of New Approach in Educational Management, 10 (40): Pages 234-251. [In Persian].
- Maleki H. (2016). Introduction to curriculum planning. Tehran: samt Publications. [In Persian].
- Mirzaei, M. (2022). Examining the assessment of the virtual training qualifications of teachers in the student education network (SHAD) (case study: elementary teachers of Musian district in Ilam province). Education Research, 8(30), 97-111.[In Persian]
- Moradi A. (2020). Barriers and Strategies for Using a Student (Shad) Social Network in Teaching and Learning to Students During the Corona Outbreak: A

- Phenomenological Study. National Conference on Virtualization Localization; Update and efficiency of educational management in educational organizations. Islamic Azad University, Kermanshah Branch 2020.
- Nuryana, Z, Wenbin Xu, Luky Kurniawan, Natri Sutanti, Syahdara Anisa Makruf, Indah Nurcahyati. (2023). Student stress and mental health during online learning: Potential for post-COVID-19 school curriculum development, *Comprehensive Psychoneuroendocrinology*, Volume 14, 100184, <https://doi.org/10.1016/j.cpniec.2023.100184>.
- Pourtavakoli A, Alinejad M, Daneshmand B. (2020). Designing a pattern for e-content development based on the factors affecting satisfaction in e-learning. *Journal of Education Technology*. 15 (1): Pages 119-138. [In Persian].
- Sadeghi Z, Dehghani M. (2022). An Analysis of Elementary School Teachers' Experiences of Virtual Education at the Time of Corona Virus Outbreak: A Phenomenological Study. *CSTP 2022*; 10 (19) :163-204. [In Persian]
- Samat, M.F Awang, N A. Hussin, S & F.A.M. Nawi, F. (2020). Online Distance Learning Amidst Covid-19 Pandemic Among University Students: a Practicality of Partial Least Squares Structural Equation Modelling Approach *Asian J. University Education (AJUE)*, 16 (3), pp. 220-233
- Seraji, F, Malmir, R, Abbasi, Kasani, H. (2020). The study of teachers' motives and usage of social networks. *Journal of Education Technology*. -(). Page 1-20. [In Persian].
- Shahbani H.(2017). *Education Skills Teaching methods and techniques*. Tehran: Samt publications. [In Persian].
- Sharifi A. (2014). The Status of Curriculum Planning in the Iranian Educational System. *Scientific-Research Quarterly of Education*. 30 (3): Pages 73-91. [In Persian].
- Soleimani B, Aliasgari M, Hosseinikhah A, Attaran M. (2020). Homeschooling; Appportunity or threat in Iran's education system?!. *Research in Curriculum Planning*. 37 (64): Pages 77-90. [In Persian].
- Strauss, A.L., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Grounded theory: Procedures and Technique*. (2nd Edition); Sage, Newbury Park, London.
- Taghizadeh A, Hatami J, Ghasemi M. (2018). Identifying Capabilities of Formative Assessment in Virtual Learning Environments. *Scientific Quarterly, Research in School and Virtual Learning*. 6(1): Page 43-62. [In Persian]